

Naši gozdovi po žledu

Robert Brus

Slovenski gozdovi v zadnjem času doživljajo velike spremembe. Tudi kdor se za gozd sicer ne zanima, ne more spregledati velikih površin od žleda poškodovanih gozdov in zaradi lubadarja sušičih se smrekovih sestojev. Še najbolj žalostno pa delujejo po poseku suhega drevja nastale nepregledne gole površine, kakršnih v deželi, kjer smo golo-sečno gospodarjenje med prvimi v Evropi opustili že pred sedmimi desetletji, nismo vajeni. Marsikdo se zaskrbljeno sprašuje, kaj se dogaja in ali bomo v Sloveniji še naprej lahko občudovali take gozdove kot doslej.

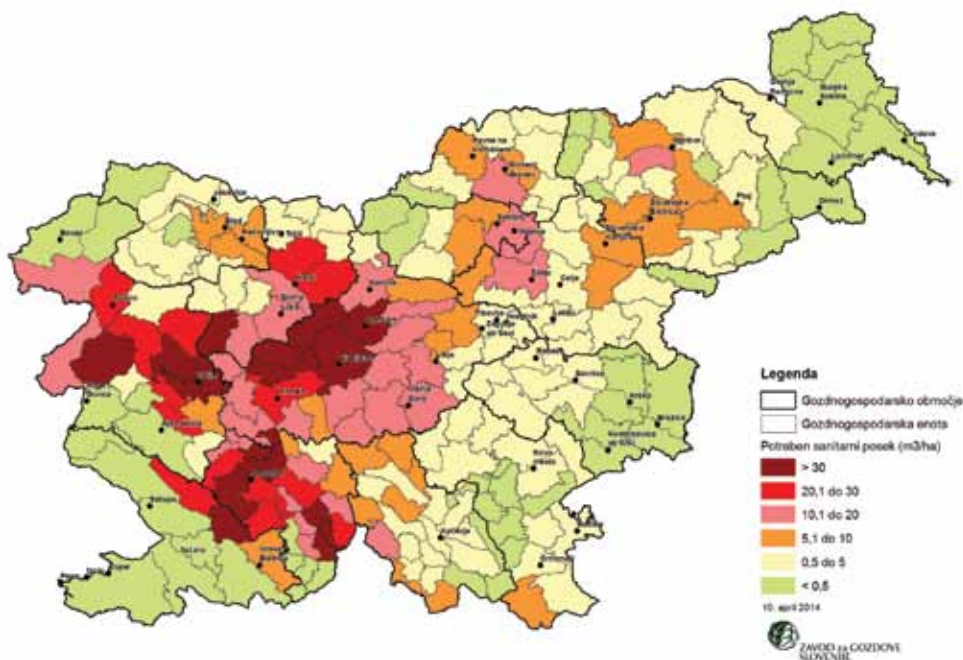
Naravne motnje in žled

Naravne motnje so v slovenskih gozdovih redni pojav, zgodijo se lahko v obliki snegolomov, vetrolomov, žleda, plazov in usadov. Vetrolom v Brkinih je leta 1980 polomil 650.000 kubičnih metrov drevja, v zadnjem

desetletju sta bila večja vetroloma na Jelovici in Črnicu. Med pogoste naravne motnje sodi tudi žled, to je pojav, ko se na podhlajeno podlago začnejo kopičiti tekoče padavine v obliki ledu. Žled se v Sloveniji najpogosteje pojavlja v jugozahodnem delu države, predvsem na visokem krasu in njegovem obrobju. V naših gozdovih je že večkrat povzročil precejšnjo škodo; leta 1975 je na območju od Snežnika do Trnovskega gozda polomil 340.000 kubičnih metrov lesa.

Žled, ki je Slovenijo prizadel februarja leta 2014, pa se je tako s svojim obsegom kot uničujočim učinkom na gozd bistveno razlikoval od vseh prejšnjih, saj je poškodoval skoraj vse slovenske gozdove. Sanitarne sečnje poškodovanih dreves so bile potrebne v

Poškodovanost gozdov v žledolomu leta 2014 (ZGS, 2014).

več kot polovici gozdov na kar 601.900 hektarih, posekati je bilo treba 9,3 milijona kubičnih metrov lesa (za primerjavo: leta 2013 smo v Sloveniji skupaj posekali 3,9 milijona kubičnih metrov lesa), največ na območju Ljubljane, Postojne, Tolmina in Kranja. Škode v gozdovih je bilo za 214 milijonov evrov.

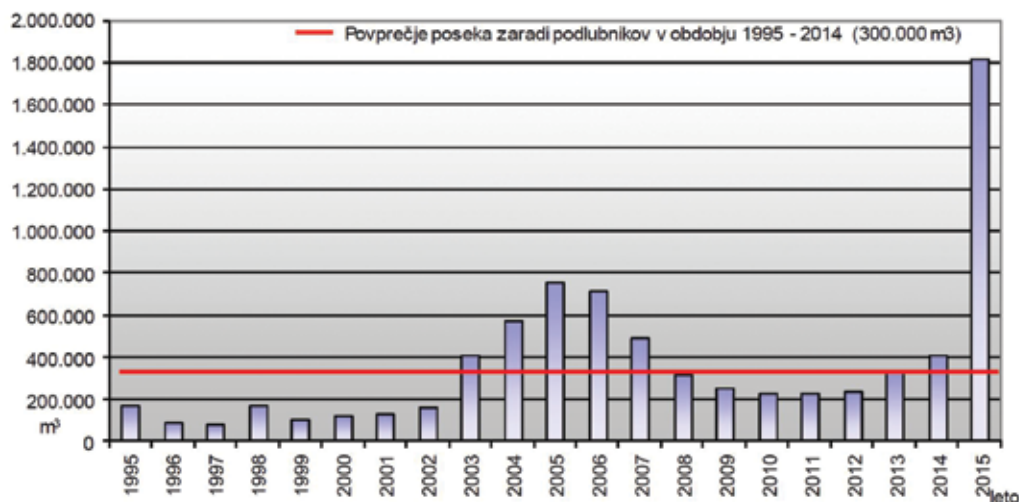
Napad podlubnikov

Že v letu 2015, ko še sploh ni bila končana sanacija od žleda poškodovanih gozdov, pa je prišlo še do izredne namnožitve smrekovega lubadarja. Medtem ko je žled bolj ali manj prizadel vse drevesne vrste, je smrekov lubadar napadel samo smreko. Predvsem v gričevju in spodnjem gorskem pasu je povzročil sušenje smrekovih gozdov na velikih površinah. Leta 2015 je bilo v okviru sanitarne sečnje samo zaradi podlubnikov posekanih 1,8 milijona kubičnih metrov lesa, v letu 2016, ko se je napad nadaljeval, pa do sredine oktobra že 1,6 milijona kubičnih metrov lesa, večinoma smreke. V zadnjih 50 letih je bilo pred tem največ lesa zaradi podlubnikov posekanega leta 2005, in sicer manj kot 0,8 milijona kubičnih metrov. S

posekom zaradi lubadarja posušenih smrekovih gozdov se odpirajo še nove in nove gole površine, katerih obseg še ni znan, a bo površino obnove potrebnih gozdov močno povečal.

V zvezi z lubadarjem morda ni odveč nekaj pojasnil. Osmerozobi smrekov lubadar (*Ips typographus*) je stalni prebivalec naših gozdov in sestavni del ekosistema. Kot sekundarni škodljivec navadno napade fiziološko oslabela, največkrat od suše prizadeta drevesa, vendar ob izjemni namnožitvi začne napadati tudi zdravo in mlajše drevje. Njegove prenamnožitve praviloma sledijo močnejšim naravnim motnjam, ko je poškodovanega veliko drevja, in praviloma rastejo nekaj let. Že ob žledu leta 2014 je bilo popolnoma jasno, da bo do namnožitve prišlo, saj je v gozdovih ostalo mnogo poškodovanega drevja, zaradi zelo toplih let 2015 in 2016 pa je bil napad še močnejši od pričakovane. Tudi izkušnje v drugih, dobro organiziranih državah, na primer v Nemčiji, Avstriji in Švici, kažejo, da po tovrstnih naravnih motnjah napad lubadarja neustavljivo narašča še vsaj tri leta, preden se umiri.

Posek lesa zaradi podlubnikov v Sloveniji v letih od 1995 do 2015 (Poročilo ZGS za leto 2015).

Sušenje smreke zaradi lubadarja pri Hotečršici. Foto: Robert Brus.

žavnem zboru sprejemajo spremembe Zakona o gozdovih, ki bodo pospešile zdaj dolgotrajne upravne postopke in bodo v skrajnem primeru celo omogočale poseg v lastninsko pravico tistih lastnikov, ki ne poskrbijo pravočasno za odstranitev suhega drevja. Škoda je, da s takšno prilagoditvijo zakonodaje nismo pohiteli že leta 2014, ko smo vsi natančno vedeli, kaj se bo zgodilo. Vendar je vprašanje, ali bi ob omejenem številu izvajalcev in bliskovitem širjenju lubadarja to kaj pomagalo.

Nekateri menijo, da bi bilo napad mogoče ustaviti, če bi sproti dosledno odstranjevali vsa napadena drevesa. Širjenje bi bilo morda mogoče nekoliko upočasniti ali zmanjšati njegov obseg, vendar ga je bilo ob tako izjemnih okoliščinah v praksi nemogoče preprečiti. 75 odstotkov gozdov v Sloveniji je namreč zasebnih, 461.000 posestnikov ima v lasti 313.000 gozdnih posesti povprečne velikosti 2,5 hektara. Nekateri lastniki sami niso usposobljeni ali ne zmorejo opraviti hitre sanacije, nekaterih gozd ne zanima. Večina s sanacijo ne zavlačuje namerno, pač pa je ob tako velikem obsegu težko dovolj hitro najti usposobljene izvajalce za nevarno delo poseka in spravila. Ta čas v Dr-

Zdravo hlodovino smreke lahko lastnik proda po 80 evrov na kubični meter, za modrikast les zaradi lubadarja posušenih dreves, ki tehnično sicer ni nič slabši od zdravega, dobi od 20 do 25 evrov manj. Izguba je največja v mlajših sestojih, ki še niso zreli za sečnjo, saj se droben les večinoma proda kot celulozni les in s ceno komaj pokrije stroške poseka in spravila. Največ lesa se proda v Avstrijo in Italijo.

Obnova gozdov

Po sanaciji, ki poteka zdaj in obsega čim hitrejši posek, spravilo in prodajo poškodovanega lesa ali odmrlih dreves, bodo v naših gozdovih ostale velike, bolj ali manj gole površine, na katerih bo treba gozd obnoviti. Od tega, kako bomo to izpeljali v na-

slednjih letih, sta bistveno odvisni njihova podoba in vrednost čez sto ali več let. Slovenski gozdarji smo verjetno pred enim od največjih izzivov doslej in si zastavljamo vrsto vprašanj: Kakšen način obnove uporabiti in kako zagotoviti sredstva zanjo? Katere drevesne vrste bomo po tokratnem neuspehu smreke pospeševali? Kako bomo za obnovo in poznejšo nego motivirali lastnike, kako jim bosta stroka in država pomagali?

Katere drevesne vrste?

Izbira ustreznih drevesnih vrst, ki bodo gradile prihodnje gozdove, je postala še zlasti

aktualna iz dveh razlogov: smreka je marsikje doživela neuspeh in podnebje se spreminja. Nekateri pričakujejo, da gozdarji že imamo pripravljen seznam alternativnih vrst za nove razmere. Tega seveda ni in za zdaj lahko razmišljamo le o vrstah, ki so že sedaj tu in s katerimi imamo nekaj izkušenj. Uporaba nepreverjenih vrst na veliki naravni površini bi bila huda napaka. Kljub velikemu številu domačih drevesnih vrst, teh je nad sedemdeset, na prizadetih območjih možnosti nimamo na pretek. Ker želimo tveganje v prihodnosti čim bolj razpršiti, je nujno staviti na čim več vrst in nobeni morebitno primerni se ni pamente prehitro in brez potrebe odpovedati.

Naše gozdove, če malo poenostavimo, gradijo drevesne vrste iz dveh skupin. V prvi so tako imenovane nosilne ali ključne in v drugi primešane drevesne vrste.

Nosilne drevesne vrste na območjih, ki sta jih najbolj prizadela žled in lubadar, so bile do sedaj v glavnem tri: bukev, smreka in jelka. Skupaj predstavljajo 71 odstotkov lesne zaloge v državi. Odpovedati se katerikoli med njimi bi pomenilo, da bi morala njen prostor zapolniti katera od drugih dveh, kar ne bi bilo preprosto. Zato je bolj smiselno njihove deleže spreminjati postopoma. Poglejmo nekaj značilnosti in možnosti teh vrst.

Nosilne drevesne vrste na območjih, ki sta jih najbolj prizadela žled in lubadar, so bile do sedaj v glavnem tri: bukev, smreka in jelka. Skupaj predstavljajo 71 odstotkov lesne zaloge v državi. Odpovedati se katerikoli med njimi bi pomenilo, da bi morala njen prostor zapolniti katera od drugih dveh, kar ne bi bilo preprosto. Zato je bolj smiselno njihove deleže spreminjati postopoma. Poglejmo nekaj značilnosti in možnosti teh vrst.

Gola površina, nastala po poseku smreke pri Postojni.

Foto: Robert Brus.

Navadna bukev (*Fagus sylvatica* L.) je naša najpogostejša drevesna vrsta, njen delež v lesni zalogi leta 2015 je bil 32,3 odstotka in raste. Večina rastišč v območju žleda je bukovih, pred začetki gospodarjenja z gozdom je bukev v lesni zalogi zavzemala vsaj 55 odstotkov. Ker je precej prilagodljiva, tudi na sušo, se zdi z ekološkega vidika bistveno povečanje njenega deleža sprejemljivo. Vendar pri tem ne bi šlo brez tveganja. Gotovo ni modro vsega staviti na eno samo vrsto. Kaj če se v sto letih, kolikor bodo najmanj rasli bodoči gozdovi, pojavi nova bolezen ali škodljivec, ki bo napadel prav

bukev? Tudi lastniki gozda ne želijo samo bukke. Kakovostna bukova hlodovina ima na trgu sicer podobno ceno kot hlodovina iglavcev, vendar je delež takega lesa pri njej nižji in vzgoja zahtevnejša. Večina bukovine se proda po nižji ceni, največ kot les za kurjavo. Zaradi naštetih razlogov preveliko zviševanje deleža bukke v lesni zalogi naših gozdov verjetno ne bi bila najboljša rešitev.

Navadna jelka (*Abies alba*) je s 7,5 odstotka lesne zaloge naša tretja najpogostejša drevesna vrsta. Pred nekaj desetletji se je sušila v večjem obsegu, v zadnjem času je vitalnejša.

Njeno gojenje na bolj suhih rastiščih bi bilo tvegano, na svežih rastiščih pa bi bila lahko še uspešna. V primerjavi s smreko je odpornejša proti lubadarju in žledu, saj je v območju žleda naravno razširjena in je odpornost razvila v evoluciji. Ker je cena njene hlodovine primerljiva s smreko, bi bilo njen delež na prizadetih območjih smiselno nekoliko povečati. Velik problem bo rastlinojeda divjad, ki ponekod v celoti preprečuje obnovo gozdov z jelko.

Navadne smreke (*Picea abies*) je v lesni zalogi 30,8 odstotka; delež upada in je še leta 1998 znašal 32,7 odstotka. Zaradi sušenja v zadnjih dveh letih nekateri menijo, da se je je treba znebiti in

Navadna bukev (Fagus sylvatica) je naša najpogostejša drevesna vrsta.
Foto: Robert Brus.

Navadna jelka (Abies alba) bolje prenese žled kot smreka.

Foto: Robert Brus.

lesni zalogi bo v prihodnje opazno nižji, iz nosilne jo moramo spremeniti v primestno vrsto.

Navadna smreka je v Sloveniji avtohtona drevesna vrsta. Naravno je razširjena na visokogorskih rastiščih v alpskem svetu, redko tudi na najhladnejših mestih v Dinarskem svetu. Njen delež v lesni zalogi je bil v naravni vegetaciji okrog 8 odstotkov. Vendar so zgodaj ugotovili, da je njeno gojenje smiselno iz več razlogov. Zelo preprosto jo je posaditi in negovati, ker je skromna in hitro raste skoraj povsod. Ker ima kakovosten, široko uporaben les, ki ga je mogoče vedno dobro prodati, so jo

prenehati z njenim gojenjem. V resnici je mnogo prezgodaj, da bi smreko kar odpisali, in vprašanje je, ali bi to lahko izvedli čez noč. Kako bi jo nadomestili? Seveda jo je nujno prenehati saditi na neprimernih rastiščih, kot so nižine, suši izpostavljena ali revna rastišča in vetrovne lege. S takih mest jo umikamo že nekaj časa, žled in lubadar sta proces le pospešila. Na dobrih rastiščih v gorskem pasu pa bo smreka še nekaj časa ostala za gojenje zanimiva vrsta. Izogibati se bo treba gojenju v velikih čistih nasadih, varneje jo je gojiti mozaično in mešano z drugimi drevesnimi vrstami. Njen delež v

v zadnjem stoletju in pol sadili povsod, kjer se je dalo. Od nekdaj je bilo več ali manj jasno, da sajenje smreke v vseh razmerah pomeni tudi določeno tveganje, podobno kot je vlaganje v visokodonosne vrednostne papirje bolj tvegano od navadnih hranilnih vlog. Kaj je šlo torej narobe s smreko v zadnjih treh letih? Žled jo je prizadel bolj kot jelko tudi zato, ker prihaja iz višjeležečih predelov, kjer se skoraj nikoli ne sreča z žledom, pač pa z bolj ali manj suhim snegom. Posledica odlomljenih vrhov, poškodovanih korenin ter vročega naslednjega poletja je

Smrekova draga v Trnovskem gozdu je primer naravnega rastišča smreke (Picea abies) v dinarskem svetu.

Foto: Robert Brus.

bila fiziološka oslabeledost smreke, ki ji je sledil izjemen napad lubadarja. Ko se je ta enkrat namnožil, je začel napadati tudi zdrava in mlajša drevesa. Zaradi prevelike gostote smreke je njegovo napredovanje skoraj nezavestljivo.

Primešane ali manjšinske drevesne vrste sestojev ne gradijo, ampak so odvisno od rastišča v njih le primešane v različnih deležih. Nabor drevesnih vrst je širok in tukaj vseh ne moremo naštetih, za gojenje pa so najbolj zanimivi plemeniti listavci, saj povečujejo bi-

otsko raznovrstnost ter estetsko in gospodarsko vrednost. Takšni so na primer gorski javor (*Acer pseudoplatanus*), ki ga je v lesni zalogi okrog 2,4 odstotka, veliki jesen (*Fraxinus excelsior*), divja češnja (*Prunus avium*), lipa (*Tilia* spp.), gorski brest (*Ulmus glabra*) in drugi. Njihov delež bi z obnovo gozdov lahko nekoliko povečali. Raziskave kažejo, da lahko gorski javor v naravnem pomladku na rastiščih dinarskih jelovo-bukovih gozdov precej poveča svoj delež, vendar so drevesca pogosto poškodovana in slabe kakovosti, kar ni dobra popotnica za bodoči gozd. Vsi plemeniti listavci so gojitveno zahtevni. Če jih na golo površino sadimo, jih je nujno treba zaščititi pred

divjadjo in intenzivno negovati, kar njihov vnos močno podraži. Mnoge med njimi že zdaj tako ogrožajo bolezni (na primer holandska bolezen brestov in jesenov ožig), da z njimi skoraj ne računamo več. Njihov delež se bo v naslednjem obdobju gotovo povečal, kar je dobro, vendar to ne bo lahko in bo terjalo veliko truda, dela in sredstev.

Tujerodne drevesne vrste

O drevesnih vrstah z drugih celin pri nas ne govorimo pogosto. Največ smo jih sadili v prvi polovici dvajsetega stoletja, v zadnjih

Nasad ameriške duglazije (Pseudotsuga menziesii) na Mačkovicu pri Postojni. Na goli površini okrog nje je rasla smreka. Foto: Robert Brus.

desetletjih pa zaradi sonaravne usmerjenosti ne več, čeprav to ni prepovedano. Izkušnje z nekaterimi so dobre, na Postojnskem se je zelo dobro izkazala ameriška duglazija (*Pseudotsuga menziesii*) iz Severne Amerike, ki je v primerjavi s smreko in jelko bistveno odpornejša proti žledu, lubadarju in suši. Sredi golih površin so ostale samo še skupine ali manjši nasadi duglazije. Ker ima dober in cenjen les, je od vseh tujih drevesnih vrst v Evropi za gojenje najbolj zanimiva vrsta. Od 35 držav, ki sodelujejo v akciji COST z naslovom *Tujerodne drevesne vrste za evropske gozdove: izkušnje, tveganja in priložnosti*, duglazijo kot gozdno vrsto gojijo v 32 državah na skupaj več kot 800.000 hektarov površine. Nikjer ni invazivna in tudi sicer ne poročajo o slabih vplivih na rastišče.

Zavod za gozdove Slovenije je lani po dolgih letih spet predlagal njeno saditev v na-

ših gozdovih, in sicer v obliki jeder do 0,5 hektara površine in do 700 metrov nadmorske višine. Imamo torej dobrega kandidata, ki bi tudi na bolj sušnih tleh lahko vsaj v manjšem deležu, krajevno na primer do 10 odstotkov lesne zaloge, nadomestil smreko. Sadik v drevesnicah nimajo na zalogi, zaradi česar je ne bomo mogli začeti saditi prej kot v treh ali štirih letih. Vendar to ni edina ovira za njeno gojenje. Skoraj vsi gozdovi dinarskega sveta so vključeni v območje *Natura 2000*, ki pokriva 37,16 odstotka površine Slovenije, in na teh površinah velja posebni varstveni režim. Čeprav krovna evropska zakonodaja vnosa tujerodnih vrst ne prepoveduje, smo v Uredbi Vlade Republike Slovenije v 7. členu med drugim zapisali: »Na Natura območja se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.« Gre za zanimiv primer, saj Uredba prepoveduje vnos drevesne vrste, ki

*Mlada duglazija v območju Natura 2000. Kakšna je njena prihodnost?
Foto: Robert Brus.*

je bila na območje uspešno vnesena že pred več kot stotimi leti in danes lepo uspeva, celo naravno se pomlajuje. Kako bomo (tudi pravno) razlagali Uredbo, še ni jasno. Zavod za gozdove previdno napoveduje sajenje duglazije samo zunaj območja *Natura 2000*, vprašanje pa je, ali bomo gospodarjenje z že prisotno vrsto razumeli kot vnašanje. Bomo zatirali ali celo odstranjevali vrsto, ki od vseh prisotnih kaže najboljši potencial? Vsekakor bi bila škoda, če bi se odpovedali

vrsti, ki bi v prihodnosti lahko prevzela del tveganja brez škodljivega vpliva na naravno vegetacijo in biotsko raznovrstnost ter znatno izboljšala donosnost gozdov.

Naravna ali umetna obnova?

Naravna obnova je pri nas daleč najpogostejša, saj jo uporabljamo na več kot 80 odstotkov gozdne površine. Ima več prednosti: je mnogo cenejša od umetne in zahteva manj dela, z obilno naravno nasementivijo

Bodo posamezni semenjaki (na sliki gorski javor) dovolj za nasemenitev kakovostnega, gensko pestrega mladja? Foto: Robert Brus.

zagotavlja okolju prilagojeno in gensko pestro potomstvo, v katerem poteka naravna selekcija. Med slabše strani sodi dolgotrajna pomladitvena doba, ki lahko traja 40 let in več, na površini mora biti prisotnih dovolj semenskih dreves zelenih ciljnih drevesnih vrst. Ustrezna tla morajo omogočiti nasemenitev in razvoj mladja, kar pogosto preprečujeta močna zapleveljenost ali divjad. Danes je stanje neobičajno, saj so velike gozdne površine ogolele skoraj čez noč in semenskih dreves pogosto ni dovolj ali jih sploh ni.

V takšnih razmerah bo kakovostna naravna obnova, ki jo zdaj začinjamo, zelo težavna

in zahtevnejša kot navadno. Kljub temu predvidevamo, da bo na večini za to predvidenih površin uspešna. Vendar je pri tem nekaj nevarnosti. Podobni primeri kažejo, da včasih najprej pride do razvoja pionirskih drevesnih vrst, kot so trepetlika, breza, vrbe, leska in druge, bujen je razvoj talne vegetacije in robide, kar preprečuje nasemenitev in poznejšo nego. Gospodarske drevesne vrste, če se že nasemenijo, so pogosto slabše kakovosti. Za gozd kot ekosistem to seveda ni nobena težava in biotska raznovrstnost ob tem celo naraste. Ker pa je gozd naš pomemben naravni vir, gozdarstvo gospodarska dejavnost in gozd vir dohodka, nam seveda ne sme biti vseeno, kako bomo obnovili goz-

dove za prihodnje rodove. Povsod se gotovo ne bomo mogli zanesti na uspešno naravno obnovo.

Umetno obnovo navadno izvedemo s saditvijo v drevesnici vzgojenih sadik in jo uporabimo tam, kjer naravna ni mogoča. Omogoča hitro ogozditvev, uporabo kakovostnih sadik in učinkovito doseganje zelene vrstne sestave. V primerjavi z naravno je mnogo dražja in zahteva več nege, zato jo uporabimo le tam, kjer je to nujno.

Gozdno drevesničarstvo v Sloveniji ni v dobrem stanju. Pred štirimi desetletji smo letno posadili okrog 7 milijonov, v zadnjih

letih manj kot 0,5 milijona gozdnih sadik. S tem se marsikje odpovedujemo možnostim za izboljšanje uspešnosti in kakovosti obnove. Med razlogi za opuščanje umetne obnove je njena visoka cena, ki je pri nas od 3.000 do 6.000 evrov na hektar (v severni in zahodni Evropi je vsaj polovico nižja), do nje pa pride zaradi visoke cene sadik in velikih stroškov saditve in zaščite pred divjadjo. Pomembno vlogo pri opuščanju umetne obnove ima tudi sistemska ureditev področja gozdnega semenarstva in drevsnicarstva. Kot del nadomestila za omogočanje splošnih družbenih koristi gozdov (na primer dostop v gozd je prost za vsakogar, dovoljeno je nabiranje gozdnih sadežev, divjad je last države in nelastnika gozda in tako dalje) država lastniku gozda namreč po zakonu financira nakup (in del poznejše nege) sadik, kar pomeni, da jih lastnik na podlagi načrta, ki ga izdelata Zavod za gozdove Slovenije, prejme brezplačno. Dobra stran sistema je, da država lahko s tem nadzira vrstno sestavo, izvor in kakovost sadik, slaba pa, da lastnik gozda sadik pogosto ne dobi takrat, ko jih potrebuje ali želi kljub zagotovitvi Zavoda za gozdove Slovenije, da »bo zagotavljal dobavo ustreznih sadik po drevesnih vrstah, količinah in provenienčnem izvoru«. Nekateri tako na obnovo čakajo zelo dolgo in odgovornost za neaktivnost nekako prelagajo na državo, ta pa sredstva za obnovo neupravičeno krči iz leta v leto.

Kako naprej?

Eno ključnih vprašanj obnove gozdov bo, katere obnoviti naravno in katere umetno. V načrtu sanacije posledic žleda v letu 2014 je bila predvidena izredna obnova na 13.800 hektarov, kar je samo 2 odstotka poškodovanih gozdov, in od tega je bila umetna obnova predvidena na vsega 877 hektarov, kar je 6 odstotkov površine gozdov za obnovo. Ta delež je nenavadno nizek, saj je v zadnjih dveh letih pred žledom umetna obnova s saditvijo pri sanaciji gozdov zavzemala kar 69 odstotkov sanacij v letu 2012

in 48 odstotkov v letu 2013. Deleži tovrstne obnove v novih gozdnogospodarskih načrtih bi se morali precej bolj približati navedenim. V zadnjih dveh letih zaradi lubadarja nastajajo še nove gole površine. Koliko jih bo, ne vemo, po prvih predvidevanjih iz maja leta 2016 bi se lahko tudi podvojile. Nekateri pri tem opozarjajo na nevarnost, da ocena površine gozdov, nujno potrebnih umetne obnove, ne bi izhajala iz potrebe gozda, pač pa iz razpoložljivih sredstev.

Pomembna bo dinamika umetne obnove. Domače gozdne drevesnice za zdaj zlahka pokrijejo vsa naročila, kar pa je razumljivo, saj se poraba gozdnih sadik za umetno obnovo v letih po žledu v primerjavi s prejšnjimi leti ni prav nič povečala. Leta 2015 je bilo za sanacijo gozdov posajenih samo 104 hektarov površin. To je tudi posledica nerazumno zapletenih birokratskih postopkov sproščanja in upravičevanja porabe nepovratnih sredstev Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in proračuna Republike Slovenije za dela za odpravo škode in obnovo gozdov, poškodovanih zaradi žledoloma iz leta 2014, iz Programa razvoja podeželja (PRP 2014-2020). Ta sredstva so se za umetno obnovo začela počasi sproščati šele jeseni leta 2016 in večja naročila bodo drevsnicarji začeli šele prejemati. To pomeni, da lahko večje količine sadik, in te bodo gotovo potrebne, lastniki pričakujejo najprej v treh ali štirih letih. Škoda je, da že spomladi leta 2014, ko smo vedeli, kaj bo sledilo, nismo našli načina za naročilo sadik, ki bi jih leta 2017 lahko že sadili. Drevesnice večjega števila gozdnih sadik nimajo na zalogi, saj se je v preteklosti že večkrat dogajalo, da so jih morali uničiti (celo v zadnjih dveh letih!), ker niso bile odkupljene. Vse več lastnikov gozdov, ki ne želijo v negotovosti čakati na morebitne subvencionirane sadike, se v zadnjih dveh letih odloča za lastno financiranje nakupa sadik.

Pred nami je tako strokovno kot finančno zahtevna obnova prizadetih gozdov. Gozdarska stroka je že večkrat pokazala, da ima

dovolj znanja. Vendar se obnova še zdaleč ne konča s tem, da od države podarjeno sadiko posadiš. Po zasaditvi jo je treba varovati pred divjadjo, ki ponekod obnovo gozda skoraj povsem onemogoča (o tej pereči temi več kdaj drugič), sadiko je treba še leta negovati. Pomembna bodo strokovna pomoč in svetovanje lastnikom ter njihova motivacija, da bodo v obnovo vložili svoj trud, čas in sredstva. Nekateri tega ne bodo želeli in drugi ne zmogli sami; ker ta dela v primerjavi s sečnjo niso nevarna, bi jim bila dobrodošla pomoč prostovoljcev, šol, študentov. Vsekakor pa bo ključna finančna pomoč države. Ta bi morala v čim krajšem času zagotoviti obljubljena sredstva za zadostno število sadik za vse, ki jih potrebujejo, prav tako bi morala zagotoviti zakonsko predvideno sofinanciranje gozdnogojitvenih in varstvenih del. Če bodo lastniki prepriščeni sami sebi, obnova ne bo šla v pravi smeri. Zdaj imamo lepo priložnost pokazati, kako pomembni so za nas gozdovi kot najpomembnejši obnovljivi naravni vir in koliko truda in sredstev smo pripravljene vlagati v njihovo dolgoročno trajnostno upravljanje.

Literatura:

- Brus, R., 2012: *Drevesne vrste na Slovenskem*. Ljubljana: Mladinska knjiga in samozaložba, 406 s.
- Brus, R., Kutnar, L., 2016: *Drevesne vrste za obnovo gozdov po naravnih motnjah v Sloveniji*. V: *Sistemski problemi obnove gozdov*. 3. znanstveno srečanje Gozd in les, SAZU, Silva Slovenica, Ljubljana, *Studia Forestalia Slovenica*, 150: 11-12.
- Grecs, Z., Kolšek, M., 2016: *Naravne ujme vse bolj krojijo gospodarjenje z gozdovi*. *Gozdarski vestnik*, 74, 4: 185-202.
- Načrt sanacije gozdov poškodovanih v zledolomu od 30. januarja do 10. februarja 2014, 2014. Ljubljana: *Zavod za gozdove*, 66 s.
- Veselič, Ž., Grecs, Z., Matijašič, D., 2016: *Predlog uporabe nekaterih tujerodnih vrst pri obnavljanju gozdov v Sloveniji*. V: *Jurc, M., ur., 2016: Invazivne tujerodne vrste v gozdovih ter njihov vpliv na trajnostno rabo gozdnih virov*. XXXIII. *Gozdarski študijski dnevi*, Ljubljana, 14.-15. april 2016, 149-158.
- Poročila Zavoda za gozdove Slovenije za leta 2012, 2013, 2014 in 2015. Ljubljana: *Zavod za gozdove*.

Prof. dr. Robert Brus je redni profesor za področje gojenja gozdov na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete v Ljubljani. Predava predmete s področja dendrologije, žlahtnjenja gozdnega drevja in gozdne genetike. Raziskuje morfološko in genetsko variabilnost drevesnih vrst in varovanje gozdnih genskih virov. Poleg vrste znanstvenih in strokovnih člankov je objavil več knjig o drevesnih in grmovnih vrstah. Je član uredniških odborov več znanstvenih in poljudnih revij, med njimi je tudi slovenska izdaja revije *National Geographic*.

Foto: Domen Brus.